

Dominika Kobylska

Tytuł: Alienacja społeczna w dobie globalizacji na przykładzie twórczości Alda Novego

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa koncentruje się na twórczości prozatorskiej Alda Novego – także poety i filozofa z wykształcenia – urodzonego w 1967 roku we włoskiej miejscowości Viggiù. Analiza utworów opublikowanych między 1996 a 2018 rokiem pomogła prześledzić ewolucję jego pisarstwa, która przejawia się zarówno w tematyce, jak i nowych rozwiązaniach stylistycznych. Pisarz rozpoczyna swoją karierę prozatorską od pełnych rozlewu krwi opowiadań należących do tzw. gatunku *pulp* kojarzonego także z „Młodymi Kanibalami”, by zwrócić się na początku XXI wieku ku reportażowi i powieści o dojrzewaniu, a następnie ku literaturze odwołującej się do ludzkiej duchowości. Wybrane utwory zostały odczytane przez pryzmat alienacji społecznej, która występuje w obecnych czasach rozwijającego się konsumpcjonizmu. Praca ma na celu dostarczenie odpowiedzi na pytanie, jak zjawisko wyobcowania objawia się w twórczości Włocha na przestrzeni trzydziestu lat jego aktywności pisarskiej. Istotna przy tym okaże się także próba rozstrzygnięcia, czy to zjawisko ma zgodnie z wizją Novego związek z kultem materializmu przejawiającego się w masowej produkcji towarów i rozpowszechnianiem informacji przez media. Ponadto należało zweryfikować czy autor, pomimo koncentrowania się na czasach współczesnych, szuka uniwersalnych wartości odnoszących się do ludzkiej duchowości, proponując tym samym remedium na słabą – jak wynika z jego utworów – kondycję społeczeństwa. W badaniu wzięto pod uwagę głównych teoretyków alienacji, którymi inspirował się sam włoski pisarz – filozofów takich jak Rousseau, Hegel, Marks – przede wszystkim jednak skupiono się na współczesnych tekstach niemieckiej badaczki Rahel Jaeggi, która formułuje na podstawie powstałych na przestrzeni dziesięcioleci teorii nowoczesną definicję tego terminu. Niemka proponuje subiektywne podejście do konceptu, zgodnie z którym jakość relacji człowieka z sobą samym i ze światem determinuje, czy jest on wolny, czy wręcz przeciwnie, wyobcowany.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy z nich dotyczy sprecyzowania konceptu alienacji, który posłużył w analizie utworów Alda Novego. Drugi poświęcony jest recepcji dzieł Włocha w Polsce i na świecie, trzy ostatnie zaś przedstawiają analizę wybranych utworów zgodnie z przyjętym na potrzeby pracy podziałem na kolejne etapy jego twórczości.

Z rozważań zawartych w pracy wynika, iż na przestrzeni trzydziestu lat autor pogłębił w swoim pisarstwie temat alienacji społecznej, co widać także w jego nowych rozwiązaniach stylistycznych. Włoch wiąże wyobcowanie jednostki z systemem kapitalistycznym i jej skoncentrowaniem się na potrzebach materialnych, m.in. kosztem relacji międzyludzkich. Bohaterowie jego debiutanckiej *Woobindy* przejawiają stan wyalienowania poprzez swoją jednowymiarowość, na którą składa się brak indywidualnych cech charakteru i bezrefleksyjność. Sama konstrukcja postaci nawiązuje więc do idei masowości kreowanej przez system konsumpcjonistyczny oraz do urzeczowienia człowieka. Taki stan współczesnego społeczeństwa nie jest spowodowany wyłącznie przez zdominowanie jednostki przez dobra materialne, ale także propagowane przez masowe media ideologie czy mody. W utworze *Puerto Plata market* pisarz nawiązuje do poszukiwania miłości w świecie, w którym wszystko, nawet relacje osobiste, związane jest z pozyskiwaniem środków finansowych. W celu ukazania takiej wizji świata przedstawia wyzysk mieszkańców Dominikany w kontraście z rozkwitającą na niej zachodnią turystyką.

O ile postacie przedstawiane przez autora w jego tekstach z lat 90. są bierne i nie podejmują żadnego działania, by poprawić swoją sytuację, o tyle w utworach wydanych w nowym tysiącleciu bohaterowie zdają się być bardziej świadomi mechanizmów, które rządzą systemem społecznym i potrafią wyrazić swoje niezadowolenie takim stanem rzeczy. Nove wskazuje między innymi na zjawisko prekariatu będącego skutkiem kapitalizmu, a nawet będącym jego immanentną cechą, przedstawiając sytuację wybranych Włochów, z którymi przeprowadził wywiady i zawarł je w reportażu *Mi chiamo Roberta, ho 40 anni, guadagno 250 euro al mese....* W utworze *Amore mio infinito* zaczyna zaś wykorzystywać w narracji perspektywę dziecka postrzegającego otaczający go świat. Niewinne, jakoby nieskażone jeszcze wpływem społecznych schematów spojrzenie okazuje się doskonałym przyczynkiem do analizy współczesności. Dziecko, im bardziej dorasta, tym bardziej staje się konformistycznie dostosowywać do jakoby odgórnie narzuconych oczekiwań, co ukazane zostaje także za pomocą warstwy językowej poszczególnych rozdziałów powieści. Pisarz podnosi także kwestię ról społecznych, ukazując je jako ograniczające wolność jednostki. W fikcyjnej powieści inspirowanej własną biografią, *La vita oscena*, Nove przedstawia historię młodzieńca, który, po utracie obojga rodziców, wyrusza w metaforyczną podróż poprzez swoje własne, ukryte głęboko uczucia. Niestety, jest to kolejny bezradny bohater doświadczający trudności w uwolnieniu się od stanu wyalienowania.

W trzeciej fazie twórczości Nove proponuje możliwe remedium na wyalienowanie. Odwołuje się między innymi do poszukiwania przez człowieka transcendencji w celu

nawiązania relacji ze sobą i ze światem (także tym ponadmaterialnym). Bohaterowie z powieści *Tutta la luce del mondo* – święty Franciszek z Asyżu i jego bratanek – oraz *Il Professore di Viggiù* – tajemniczy profesor – poszukują własnej drogi życiowej, co wiąże się z odrzuceniem społecznych obyczajów. W ten sposób włoski pisarz wreszcie przedstawia sylwetki postaci, które usiłują uwolnić się od społecznej alienacji, nawiązując skutecznie autentyczną relację ze światem. Niemniej jednak, ogólna wizja obecnych czasów nadal jest pesymistyczna, ponieważ, zgodnie z tym, co wynika z omawianych powieści, tylko niektóre jednostki – nigdy niereprezentowane przez samego narratora – są na tyle świadome, by zdać sobie sprawę z beznadziejności własnej sytuacji i podjąć ryzyko ucieczki – sama jej konieczność wskazuje na to, że w konsumpcjonistycznym systemie wolność nie jest możliwa. Święty Franciszek w pierwszej powieści bowiem, by ją osiągnąć, staje się eremitą, tytułowy profesor w drugiej ucieka natomiast do pewnego rodzaju innego wymiaru i staje się bytem na kształt hinduistycznego Brahmana. Poza tym, odniesienia do tematyki duchowości w ostatnim etapie twórczości Novego mogą uzasadniać klasyfikowanie jego najnowszych utworów do literatury postsekularnej, co jest dobrym punktem wyjściowym do dalszych analiz.